

Joan BROSSA

Prosa completa i textos esparsos

A cura de Glòria Bordons. Barcelona: RBA-La Magrana («Les aules esteses» 338), 2013

Ja sabem que Brossa es definia sempre com a poeta –encara que la seva obra fos teatral o visual–; però, existeix un Brossa prosista? S’ha de dir des de l’inici que aquest llibre presenta una gran varietat de textos, la majoria ja publicats en altres llocs: creació literària, homenatges a amics i artistes, cartes públiques, comentaris sobre la cultura catalana, respostes a enquestes periodístiques. Tot seguint la cronologia del volum, es podrien llegir segons el criteri d’una de les justificacions pròpies de l’autor que hi apareixen de tant en tant: «Compromesa amb el nostre temps, la meua obra té la seva coherència que pot trobar ressò en qui s’hi interessi» (p. 384).

Nogensmenys, la varietat temàtica no és tan impressionant com la irregularitat genèrica desenvolupada dins la categoria de prosa. Els pseudooracles de l’època de *Dau al Set* fan servir un estil bíblic. En un text com «Nimfa arborescent» (del 1945), dos paràgrafs (amb canvis desconcertadors de temps verbals) envolten un breu diàleg entre Ell i Ella. Del final de la mateixa dècada, *Carnaval escampat o la invasió desfeta* constitueix una mena de guió teatral, amb tocs cinematogràfics; els colors de la cortina –grog, vermella, verda, negra– hi construeixen un important joc visual. També trobem els guions de les pel·lícules *Foc al càntir* i *Gart* (els dos del 1948), a més de textos com *Eureka* (del 1987) que es compon d’un concert, amb una coreografia i la projecció d’un film.

Puix que Brossa no tenia cap ambició d’ésser analista –«jo no acostumo a dis-fressar-me de crític de cap mena» (p. 617)–, els seus escrits sobre altres autors i artistes no contenen interpretacions reveladores sobre la literatura o l’art. Es tracta, més aviat, de proses circumstancials, de pròlegs de llibres, articles de catàlegs o reaccions a la mort d’una persona coneguda: allò que el poeta anglès Philip Larkin va anomenar *Required Writing* (escriptura exigida), sense la perspicàcia realista d’aquest. Brossa no s’acosta, per tant, a T. S. Eliot quan escriu sobre altres poetes, ni tampoc a Apollinaire quan escriu sobre la pintura. Brossa tendeix a suggerir, d’una manera críptica, sense la lògica exegetica, en lloc d’aclarir: així, Salvat-Papasseit «fa la ronda nocturna amb l’esperit a llevant» (p. 227), Foix ha intentat «expressar-se a través d’una poesia total» (p. 455), Miró «ha sabut escoltar com ningú la sang de la llum» (p. 537-538), Picasso és «el gran caçador de primaveres» (p. 262) i a Alfons Borrell «de la pluja li interessa la gota» (p. 434). Si, segons una frase brossiana clau del 1946, «el secret consisteix, només, a saber mirar» (p. 90), hem de «saber mirar» l’art en qüestió i també els comentaris de Brossa. En són dues

excepcions els textos sobre Eduardo Arroyo i la història de la màgia a Catalunya, on Brossa aconsegueix combinar l'entusiasme poètic amb detalls específics.

Aquesta antologia inclou –entre el que es podria considerar els «textos esparços»– uns poemes en vers, sobretot odes; però fins i tot quan es tracta de poemes en prosa, Brossa no segueix cap línia establerta dins el gènere. Per exemple, *U no és ningú* (del 1950), una barreja magnífica d'al·lusions i de realisme, conté també poemes en vers, aïllats o dins els poemes en prosa. Hi ha proses que desenvolupen una idea, però acaben amb un diàleg a part, aparentment desconnectat. I de quina manera hi cap el propagandístic «Missatge de Mac Arthur [*sic*] a les forces nord-coreanes invitant-les a la rendició», amb frases com «Brillen els meus ulls criminals» (p. 198)? És prosa, els «150 Homenatges» del 1987 (p. 610-611), una llista de noms de cineastes (la versió escrita d'un poema ambiental on l'espàtller de 150 cadires portava un nom)? Com diu Brossa mateix, «m'escapo de les classificacions» (p. 666).

Això no obstant, seria massa fàcil destacar l'inconformisme brossià sense considerar-lo com una eina autoconscient de lectura. «¿Noteu com el meu text resta subjecte a un ritme?» (p. 309), diu a «El sot del vent» (del 1972). I, dins, una prosa del 1981, dedicada a Enric Pladevall-Vila: «callo perquè tinc por que tot això no esdevingui anècdota o trampa narrativa» (p. 463). A «Tot passejant pels jardins del centre cívic del barri» (1988), l'acció física d'escriure –«*En aquest punt giro el full del paper*» (p. 638)– forma part de la mateixa composició. Aquestes són proses que saben que no són proses de debò. És com si Brossa, després d'haver escrit el que Nicanor Parra, un poeta sovint comparat amb ell, anomenaria «antipoesia», volgués inventar el gènere d'«antiprosas», una forma que no observa cap regla existent.

És aquest, potser, el millor context dins el qual cal llegir un text com la meravellosa «*Prosa egipciana*» (del 1979), una prosa que comença amb una visita a la botiga can Forés, però que després es converteix en altres situacions reals i imaginades, en reflexions personals i frases d'amics (Pep Manyà, Isidre Vallès, Xavier Fàbregas). Es tracta d'una narrativa trencada, d'un món sense definició fixa, amb certa herència foixiana. Però Brossa ens fa acompanyar no només el seu viatge, sinó també el procés de la seva composició: «Aquí fem un salt en el curs del temps» (p. 414); «M'agrada tant descriure indrets que no he visitat mai!» (p. 428). Hi són comentaris culturals –«El fet de representar obres estrangeres esdevé una jugada contra tot intent de renovació del teatre propi» (p. 417)– i aforismes divertits –«no hi ha tabacs bons i dolents; hi ha el que t'acostumes a fumar» (p. 427). I el text és un joc constant de contradiccions que neguen qualsevol essència. El subtítol és «esbós biogràfic, que no penso continuar», però unes frases citades de Moisès Villèlia semblen ironitzar sobre la idea: «Veig que tots escriuen llibres sobre ells mateixos. Ho trobo ingenu» (p. 419). De fet, *Prosa egipciana* no és cap (auto)biografia. De la mateixa manera que «Jo no crec en els vincles de la sang» (p. 420) contradiu la satisfacció d'haver conegut un «descendent» (p. 414) del fundador de can Forés. Només l'últim paràgraf proposa una afirmació definitiva: Brossa i Pepa van al jutjat per inscriure els seus noms en català, Joan i Josepa. Tot el que acabem de llegir hauria de confirmar aquesta celebració lingüística i, per tant, nacional.

Com serà evident, doncs, i malgrat la declaració brossiana citada més amunt, la coherència del volum present rau en la seva manca de coherència. A més del plaer de redescobrir textos oblidats, aquest llibre té un altre impacte significatiu: col·loca Brossa al centre de la cultura catalana, contra els que sempre l'han considerat com la figura marginal per excel·lència. No estem parlant de la seva associació amb els escriptors i artistes amb qui treballà durant els anys quaranta i cinquanta, sinó el seu lligam amb noms com Xavier Bru de Sala, Jaume Xifra, Santi Moix, Jaume Plensa i els germans Català Roca. O amb actors com Albert Vidal, Comediants, Bufons i Pep Bou. S'hi troben dos discursos pronunciats als Jocs Florals de Barcelona, i textos publicats a *Inquietud*, *Avui* i *El País*. L'Índex onomàstic constitueix una rica selva d'una altra història de la cultura catalana de la segona meitat del segle XX.

El llibre ha estat editat amb una cura excepcional per Glòria Bordons. Ha restituit fragments de manuscrits ja publicats, a més de corregir l'ortografia incongruent, presentar uns textos inèdits o actualment introbables i explicar la font precisa de cada obra. La seva introducció (de 45 pàgines) és plena d'informació essencial i de suggeriments assenyats.

John London Goldsmith

Universitat de Londres